

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.79>

УДК 336.71:65.012.1

Ю. С. Худолій,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6962-3236>

Т. Р. Андрієць,

магістрант, економіст відділу бухгалтерського обліку і звітності, економіки та фінансування, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-6028-2403>

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Y. Khudolii,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking business and Taxation, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

T. Andriiets,

Master's student, Economist of the Accounting and Reporting, Economics and Finance Department, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

ANALYSIS OF THE USE OF FINANCIAL INNOVATIONS IN THE UKRAINIAN BANKING SECTOR

У статті досліджено розвиток інновацій у банківському секторі України, зокрема впровадження нових банківських продуктів, надана їх характеристика та основні переваги. Проаналізовано показники ефективності інноваційної діяльності, такі як рентабельність активів (ROA) та капіталу (ROE), що демонструють позитивну динаміку після негативних наслідків економічної кризи, викликаної війною в Україні. Досліджені особливості впровадження чат-ботів у роботу українських банків, основні напрями їх застосування. Відзначено особливості функціонування необанків в Україні, їх характеристика. Обґрунтовано, що інноваційні продукти сприяють підвищенню ефективності банків, оптимізації внутрішніх процесів та розширенню клієнтської бази. Також у статті було проаналізовано вплив фінансових технологій на функціонування та розвиток банківської системи України, виокремлено основні напрями розвитку фінтеху в Україні.

The article examines the impact of innovative banking products and services on the development of the Ukrainian banking system, which is relevant in the context of global digital transformation and rapid changes in the financial sector. The authors examine in detail how new technologies, such as mobile and internet banking, contactless payments, video banking, POS terminals, and neobanks, are changing traditional approaches to banking. The article focuses on how these innovations contribute to the efficiency of banks, improve customer experience, and help reduce costs.

The authors also examine the impact of these changes on banks' financial performance, including return on assets (ROA), return on equity (ROE), operating expense ratio (CIR), fee and commission income, and reliability index. The statistics show that banks that have adapted to innovative solutions faster have been able to improve their financial performance and increase customer engagement.

The study focuses on the digitalization of Ukrainian banks, their adaptation to new challenges, and the accelerated implementation of digital solutions. The article describes the characteristics of chatbots in Ukrainian banks and the main areas of their application. It also considers the specifics of the neobank's functioning, its main advantages, and risks in customer service. The article analyzes the impact of financial technologies on the functioning and development of Ukraine's banking system and identifies the main directions of fintech development in Ukraine.

The study addresses security issues and risks associated with introducing digital technologies in the banking sector. It emphasizes the need to develop a cybersecurity system to protect financial transactions and customer data from possible threats and fraudulent schemes.

The author concludes that innovations have become a key factor in increasing the competitiveness of Ukrainian banks in the domestic and international markets. The authors conclude that the introduction of new banking products and services not only improves the efficiency of the banking system but also contributes to the development of financial literacy and the strengthening of trust in banking institutions.

Thus, the study demonstrates that innovative banking products are an important tool for modernizing Ukraine's banking system, which ensures its stable development in the context of globalization and the digital revolution.

Ключові слова: фінансові інновації, інноваційний банківський продукт, цифровізація банків, ефективність інновацій, чат-бот, необанк, фінтех.

Keywords: financial innovations, innovative banking product, digitalization of banks, efficiency of innovations, chatbot, neobank, fintech.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Фінансові інновації є однією з ключових компонент сучасної банківської системи. У контексті

глобалізації та швидкого технологічного розвитку роль інновацій у фінансовому секторі набуває дедалі більшого значення. Особливо це актуально для молодих країн, таких як Україна, де банківська система досить швидко реагує на нові технології та адаптується до нових викликів світової економіки.

Тема фінансових інновацій у банківській сфері України є надзвичайно актуальною в сучасних умовах. По перше, впровадження інноваційних рішень у банківській діяльності дозволяє підвищити конкурентоспроможність банківських установ, покращити ефективність фінансових операцій та забезпечити кращу якість послуг для клієнтів. По друге, світова фінансова система знаходиться на порозі суттєвих змін, викликаних розвитком фінансових технологій, що дозволяють банкам оптимізувати внутрішні процеси, знижувати витрати та мінімізувати ризики, що сприяє підвищенню стабільності фінансової системи країни загалом.

Дослідження використання фінансових інновацій в українській банківській сфері є важливим як з наукової, так і з практичного погляду. Результати цих досліджень дозволяють науковцям краще розуміти механізми впровадження та поширення нових технологій у фінансовому секторі. Також сприяють висвітленню проблем та перешкод, які стоять на шляху до ефективного впровадження інноваційних рішень в банківську діяльність.

З практичного погляду, результати таких досліджень можуть бути використані для розробки нових стратегій розвитку банківських установ та фінансового сектора загалом. Банківська сфера потребує інтеграції нових підходів до управління фінансами, а фінансові інновації є ключовим інструментом для досягнення цих цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням використання фінансових інновацій в банківській сфері присвячено багато наукових праць, особливо зважаючи на стрімкий розвиток в останні кілька років. Так у дослідженні Усама Т. (2023) доведено, що фінансові інновації відіграють вирішальну роль у вдосконаленні банківських послуг, полегшенні доступу до

фінансових послуг, дозволяють клієнтам отримати доступ до сучасних та більш ефективних банківських послуг. Однак виклики безпеки стають життєвоважливим доповненням до фінансових інновацій.

Лі К.-К., Ван К.-В., Хо С.-Дж. (2020) у своїй роботі оцінюють вплив фінансових інновацій на зростання банків. Автори роблять висновок, що банки, розташовані в країнах з вищим рівнем фінансових інновацій, демонструють кращі темпи зростання активів, кредитів та прибутків, а банківське регулювання, фінансові реформи та показники управління країною мають тенденцію послаблювати зв'язок між фінансовими інноваціями та зростанням банків.

Дослідження Зеленович В. показало, що пандемія Covid-19 прискорила процес оцифрування та впровадження фінансових інновацій, і, цей процес є незворотнім.

Що ж до вітчизняних науковців, то питаннями банківських інновацій та їх впливу на результативність діяльності банків присвячені роботи Єгоричевої С.Б., Вовчак О. Д., Матвійчук Н. та інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є дослідження основних інновацій які впроваджуються у роботу банківської системи, оцінка ефективності інноваційної діяльності банківської системи України, а також детальне вивчення впливу кожного виду інновацій на банківський бізнес.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найпоширенішою інновацією в банківському секторі України на сучасному етапі є впровадження нових банківських продуктів. Банківський продукт являє собою товар, що є результатом банківської діяльності та надходить на ринок з метою продажу клієнтам банку.

Необхідно відмітити, що визначення «інноваційний банківський продукт» є умовним, оскільки для деяких банків подібний продукт вже давно є частиною їхньої повсякденної діяльності, то для іншого він є нововведенням, що ще не було використано в практиці. Це стосуються і

клієнтів банківських установ. Новим продуктом можна вважати той, що раніше не використовувався конкретним клієнтом.

Інноваційний банківський продукт – це набір банківських та фінансових операцій, модифікований під будь-які потреби клієнта, що позиціонується як нова банківська послуга або як комбінація традиційних банківських послуг, інтегрованих у технологічний ланцюг, що дозволяє вирішити проблему конкретного клієнта та задовольнити потреби в комплексному обслуговуванні [5].

Наразі, найбільш популярними банківськими інноваціями, що впроваджені у діяльність банків України та пов'язані з використанням новітніх технологій є мобільний та Інтернет банкінг, безконтактні розрахунки, POS-термінали, відеобанкінг, Інтернет-еквайринг, необанки та ін. Їх функціональна характеристика відображена у таблиці 1.

Таблиця 1. Характеристика інноваційних банківських продуктів

Продукт	Характеристика
Мобільний банкінг	дозволяє своїм клієнтам проводити фінансові операції дистанційно за допомогою мобільного пристрою, наприклад смартфона або планшета
Інтернет-банкінг	дозволяє клієнтам банку проводити ряд фінансових операцій через веб-сайт банку або мобільний додаток
Безконтактні розрахунки	оплата, за якої не відбувається контакту між картою (чи електронним пристроєм) і терміналом
«Зона 24»	приміщення, у якому клієнти мають доступ до найнеобхідніших банківських послуг у цілодобовому режимі
POS-термінали	пристрій, який дозволяє здійснити оплату не за допомогою пластикової картки, а використовуючи NFC-чіпи, які вбудовані в електронний девайс
Відеобанкінг	дозволяє здійснити банківські операції за допомогою відеоз'єднання
Інтернет-еквайринг	дозволяє приймати банківські картки міжнародних та національних платіжних систем для оплати товарів і послуг у мережі Інтернет
Необанк	надає свої послуги у цифровому форматі та не має відділень

Вітчизняні банківські установи у своїй практиці найчастіше запозичують інноваційні рішення з міжнародного досвіду, замість того, щоб використовувати власні напрацювання. Ця тенденція пов'язана з тим, що українські банки мають відносно коротку історію існування у порівнянні з банками у економічно розвинених державах. Застосування стратегії

запозичення інноваційних рішень вітчизняними банками сприяє скороченню витрати на розробку та впровадження інновації та бути більш захищеним від ризиків впровадження нововведень.

У нинішніх економічних реаліях українські банки завдяки інтеграції новітніх банківських продуктів здатні оптимізувати внутрішні процеси, що дозволяє підвищити їхню ефективність, розширити клієнтську базу шляхом впровадження новітніх рішень та сприяє впровадженню нових бізнес-моделей.

Пандемія COVID-19, що розпочалася у 2020 році, стимулювала активний розвиток банківських інновацій, оскільки запроваджені карантинні обмеження вимагали мінімізації фізичних контактів у процесі обслуговування клієнтів. У зв'язку з цим Національний банк України зосередився на розробці стратегії розвитку FinTech 2025. FinTech-рішення дозволяють максимально підвищити якість дистанційних фінансових послуг та мінімізувати витрати на людські ресурси для надання відповідних послуг за умов карантинних обмежень [6].

Розвиток цифровізації банків можливий за рахунок технологічного розвитку України та покращення доступу до Інтернету. Станом на 2022 рік 93% вітчизняних банків мали мобільні застосунки, що дозволяють здійснювали онлайн-транзакції. Окрім цього, послуги Інтернет-банкінгу мали 96% банків та 99% банків дозволяли проводити електронні перекази. У 2023 році банки продовжували вдосконалювати свої цифрові сервіси: були впроваджені нові мобільні додатки та суттєво покращено їх функціональні можливості.

Вітчизняним лідером серед надання послуг Інтернет-банкінгу та запровадження інновацій є АТ КБ «ПриватБанк». За роки своєї діяльності банк займав лідируючі позиції в українських та світових рейтингах. У 2019 році АТ КБ «ПриватБанк» посів першу позицію у рейтингу банків України та єдиним був представлений в ТОП-500 світових банків. Серед інновацій, що були вперше запроваджені банком слід виокремити банкомат з функцією

розпізнавання особи, унікальний дизайн карт через застосунок, біометричну оплату за допомогою розпізнавання обличчя FacePay24, платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, оцифровані платіжні картки тощо [7].

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності українських банків доцільно застосувати низку показників банківської діяльності. Впровадження фінансових інновацій безпосередньо впливає на динаміку цих показників, тому для відображення змін в ефективності банківських інноваційних процесів необхідно обчислити такі показники.

1. ROA (Return on Assets) – показник рентабельності використання активів банку. Рентабельність діяльності банку визначається обсягом залученого капіталу для фінансування інновацій, що в кінцевому підсумку сприяє збільшенню прибутковості банку.

2. CIR ефективність операційних витрат (процентних і комісійних) підвищення цього показника вказує на оптимізацію витрат і збільшення рівня автоматизації банківських процесів, що відбулося завдяки впровадженню інновацій та розширенню клієнтської бази.

3. ROE (Return on Equity) – показник рентабельності використання статутного капіталу банку. Рентабельність діяльності банку залежать від інвестицій у фінансові інновації, що в результаті призводить до зростання прибутковості.

4. Kfi (комісійні доходи), напряму пов'язані з впровадженням інноваційних послуг у діяльність банку, оскільки включають дохід від розрахунково-касового обслуговування банків і клієнтів, комісійні доходи за кредитними операціями, цінними паперами та послугами довірчого управління, тощо.

5. R (індекс надійності). В сучасних умовах ринкової волатильності, оцінити рівень незалежності та конкурентоспроможності, а також забезпечити стабільність, без впровадження фінансових інновацій неможливо.

Проведемо розрахунки цих показників з метою визначення багатовимірної оцінки ефективності інноваційної діяльності банківських установ України, та результати відобразимо у таблиці 2.

Таблиця 2. Розрахунок показників багатовимірної оцінки ефективності інноваційної діяльності банківської системи України у 2019-2023 р.р.

Показник	Позначення	2019	2020	2021	2022	2023
Відношення операційних витрат до операційних доходів, %	CIR	42,86	39,85	32,94	33,30	37,35
Рентабельність капіталу, %	ROE	33,45	19,22	35,08	10,06	31,61
Рентабельність активів, %	ROA	4,26	2,44	4,09	1,08	3,38
Надійність, %	R	15,46	12,98	14,21	10,21	10,11
Комісійні доходи, млрд. грн	Kfi	62,06	70,64	93,16	85,62	97,09

Джерело: розраховано за даними НБУ [14]

Отже, проаналізувавши отримані результати можна зробити такий висновок. Показник відношення операційних витрат до операційних доходів протягом проаналізованого періоду мав тенденцію до зменшення у період з 2019 по 2021 року, з 2022 року його значення поступово зростає, вказуючи на ефективність впровадження банківських інновацій та залучення нових клієнтів.

Показники рентабельності капіталу та активів протягом досліджуваного періоду залишалися позитивними, однак у 2022 році зафіксовано суттєве зниження цих показників на 71,32% і 73,59% відповідно. Така тенденція пов'язана з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну та економічною кризою. На кінець 2023 року ситуація покращилася та значення показника рентабельності капіталу становило 31,61%, показника рентабельності активів 3,38%. Тобто показники рентабельності повернулися майже до довоєнного рівня. Коефіцієнт надійності повинен становити 25-30% для покриття зобов'язань, однак протягом досліджуваного періоду найвищий рівень показника був зафіксований у 2019 році – 15,46%. У 2022 та 2023 роках значення показника суттєво зменшилося, на що вплинуло виведення кількох банків, пов'язаних із російським капіталом, з ринку. Протягом аналізованого періоду спостерігалось поступове збільшення

комісійних доходів у банківській системі. Найвищий показник за результатами 2023 року – 97,09 млрд. грн. На зростання показника вплинуло збільшення обсягу безготівкових розрахунків та зростання розміру комісій в контексті інфляційних процесів.

У період з 2019 по 2021 роки спостерігалася позитивна динаміка більшості показників, що свідчить про результативність інноваційних процесів у банківському секторі України. Однак у 2022 році, у зв'язку із початком повномасштабного вторгнення, відбулося погіршення ситуації. У 2023 році відбулася адаптація до умов військового стану та більшість банків повернулися до своїх стратегій інноваційного розвитку. Очікується, що в наступні періоди, після перемоги України та закінчення війни, показники будуть поліпшуватися. Тому важливо продовжувати підвищувати ефективність інноваційної діяльності банків в існуючих обставинах.

Більшість банківських установ активно використовують дистанційні технології для залучення клієнтів. Одним з прикладів є надання банківських послуг через месенджери. В Україні зародження цієї технології припало на 2017-2018 роки, коли банки спочатку використовували месенджери для інформування клієнтів. Сьогодні за допомогою чат-ботів клієнти можуть відкривати рахунки, здійснювати перекази та оплату послуг тощо.

Згідно з даними таблиці 3, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє лідерські позиції у впровадженні чат-ботів в свою діяльність. Чат-боти банку доступні в таких месенджерах, як Facebook Messenger, Telegram та Viber. У Telegram функціонує 5 ботів, які допомагають клієнтам з різними питаннями. АТ «Ощадбанк», АТ «ПУМБ» та АТ «ТАСКОМБАНК» також використовують чат-боти для обслуговування своїх клієнтів. Послуги, які вони надають охоплюють широкий спектр – від інформування про нові продукти до можливості здійснення регулярних платежів. Серед банків, згаданих у таблиці 3, варто відзначити АТ «Райффайзен Банк», чат-бот якого орієнтований виключно на бізнес-клієнтів. «Райффайзен Бізнес» – це

розгалужена інфраструктура підтримки підприємців, яка сприяє управлінню бізнес-процесами та їх оптимізації.

Таблиця 3. Характеристика чат-ботів українських банків

Банк	Месенджер	Чат-бот	Основні напрями роботи
ПриватБанк	Messenger, Telegram, Viber	@privatbank_help_bot	переказ коштів, зв'язок з оператором, курс валют та ін.
		@privatbankbot	переказ коштів з картки ПриватБанку на картку ПриватБанку
		@AgentPB_bot	подача заявок, перевірка історії раніше поданих заявок
		@privatbank_acquiring_bot	подання заявок на обслуговування POS-терміналів у режимі 24/7 для підприємств з еквайрингом
		@Privat_Invoice_bot	продаж товарів та послуг за «Оплатою частинами» або «Миттєвою розстрочкою» в режимі онлайн
Ощадбанк	Messenger, Telegram, Viber	@Oschadbot	надання інформації клієнтам, зміна лімітів, блокування картки
Райффайзен Банк Аваль	Telegram, Viber	@raiffeisenbusinessbankingbot *лише для бізнесу	консультації, перевірка контрагентів, подання онлайн звітності ФОП, можливість звернутися з запитом та отримати відповідь від представника банку та ін.
ПУМБ	Telegram, Viber	@pumb_bank_bot	інформація про суму повного погашення по кредиту, сума останнього платежу, можливість внести планові платежі з карток інших банків без комісії, поповнення мобільного, курс валют, отримання повідомлень за рахунками та ін.
ТАСКомбанк	Telegram	@tascombank	перекази з картки на картку, курси валют, замовити зворотній дзвінок, останні новини банку, інформація щодо продуктів банку, найближчі банкомати й відділення та ін.

Джерело: Систематизовано, узагальнено та згруповано за даними банків

Суттєві зміни, які наразі відбуваються в банківській системі України спричинені зростаючим інтересом суспільства до соціальних мереж, інтернет-магазинів та мобільних додатків. Сучасні банки вже не обмежуються класичними фінансово-кредитними функціями, а розширюють свої можливості за межі традиційної фінансової сфери. Вплив інновацій значно трансформував спосіб взаємодії між банками і клієнтами, що

призвело до появи необанків. Ці фінансові установи функціонують на інноваційних платформах, відмінних від звичних, пропонуючи клієнтам привабливі відсоткові ставки, низькі комісії та високу якість обслуговування.

Серед необанків, представлених у таблиці 4, Monobank є динамічно зростаючим і вельми прибутковим проектом Універсал Банку. Станом на кінець 2023 року клієнтська база Monobank зросла до 7,2 мільйонів осіб, які здійснили 4,8 мільярдів покупок на суму 3,2 трильйони гривень, отримавши при цьому 4,3 мільярди гривень кешбеку. Ці показники значно перевищують результати традиційних українських банків.

Завдяки своїм результатам Monobank конкурує на рівних із глобальними необанками, такими як Revolut, Monzo та N26. Успіх Monobank пов'язаний з його розробниками – компанією Fintech Band. Як зазначено в звітах НБУ, фінтех-розробники цього продукту – колишні акціонери та топ-менеджери українських банків, які мають значний досвід у фінансовій сфері, але не мали можливості займати керівні посади через визнання їхніх банків неплатоспроможними [7].

Таблиця 4. Характеристика необанків України

Назва	Ліцензія	Характеристика
Monobank	Універсал банк	роздрібний продукт АТ «Універсал Банк», який виник в рамках співпраці з командою Fintech Band. Перший і найбільш популярний необанк в Україні
Izibank	Таскомбанк	мобільний банк, фінтех-проект, створений на базі АТ «Таскомбанк». Проводити всі операції та отримувати послуги izibank можна за допомогою смартфона
O.Bank	Ідея Банк	новий цифровий банк на українському ринку банківських послуг. Розроблений АТ «Ідея Банк» (100% акцій – Getin Holding S.A. Польща)
Neobank	Конкорд Банк	працює на базі першої в Україні відкритої фінтех-екосистеми Concord Fintech Solutions. Перший банк в Україні, який запустив окремі чат-боти для оформлення карток за 30 секунд у Viber та Telegram без візиту в банк
Банк Власний Рахунок	Банк Восток	перший в Україні діджитал банк у ритейлі, запущений Fozzy Group разом із Банком Восток та Mastercard . За розрахунки платіжною картою банку клієнти отримуватимуть бали, які потім можна буде використати в супермаркетах мереж «Сільпо» та Le Silpo

В умовах економічної нестабільності ключовими перевагами необанків є низькі витрати на документообіг, оскільки всі документи зберігаються в електронному форматі, а також мінімальні витрати на утримання офісів і філій, оскільки ці банки функціонують на основі цифрових платформ.

Клієнти обирають необанки через можливість здійснювати та контролювати фінансові операції за допомогою будь-якого цифрового пристрою в будь-який час без необхідності відвідувати відділення чи стояти в черзі. Процес оформлення картки займає всього 10-15 хвилин і може бути виконаний дистанційно. Підтримка клієнтів також доступна цілодобово через месенджери.

Таким чином, за результатами аналізу таблиці 4 можна зробити висновок, що всі необанки в Україні працюють виключно на основі ліцензій традиційних банків, надаючи клієнтам доступ до власних мобільних додатків. Проте, незважаючи на переваги, які несе впровадження необанкінгу у вітчизняну банківську систему, існує низка обмежуючих факторів, що стримують розвиток віртуальних банків. До них належать недосконале регулювання у сфері цифрових технологій та ліцензування необанків, низький рівень фінансової обізнаності населення, високі початкові інвестиційні витрати на розробку застосунків, значні ресурси, необхідні для розробки та впровадження програмних рішень, а також створення надійних систем захисту від кіберзлочинів і шкідливого програмного забезпечення [8].

Швидкий розвиток інформаційних технологій і глобальне розширення доступу до Інтернету та цифрових сервісів поступово трансформують процеси надання банківських послуг. Банківські установи активно інтегрують нові технології, оскільки побоюються посилення конкуренції з боку небанківських фінансових компаній і стартапів, які надають подібні банківські та інші фінансові послуги.

Фінтех – це технології, за допомогою яких компанії можуть керувати фінансовими аспектами бізнесу. До них відносяться програмні забезпечення, застосунки, процеси, бізнес-моделі та інше. Ця індустрія поєднує в собі

інноваційні технології та фінансову систему. Впровадження Фінтеху у банківській бізнес допомагає досягти фінансовій установі таких конкурентних переваг зростання прибутковості; відкриття нових джерел доходу через впровадження інноваційних продуктів високої якості; підвищення операційної ефективності; покращення іміджу банку та зміцнення його конкурентних позицій тощо [9].

Національний банк України активно підтримує розвиток Фінтеху у банківському секторі, і саме тому одним із п'яти ключових напрямів, представлених у «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року», є «інноваційний розвиток». Цей напрям включає такі стратегічні завдання:

- розвиток відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайта;
- забезпечення розвитку ринку FinTech, цифрових технологій та платформ регуляторів;
- забезпечення розвитку SupTech&RegTech;
- розвиток цифрової економіки [7].

Поряд з інноваційними трансформаціями банківського сектору на фінансовому ринку з'являються фінтех-компанії, які пропонують банкам широкий спектр практичних інноваційних рішень. Станом на кінець 2023 року на фінтех-ринку функціонувало 246 компаній, загальний обсяг яких оцінювався в \$1 млрд.

Розглянемо структуру ринку фінансових технологій в Україні станом на 2023 рік, що наведена на рис. 1. За сферами діяльності на першому місці знаходиться технологічна інфраструктура (24% компаній), друге місце посідають платіжні сервіси (14% компаній) та третє місце займають споживче і персональне кредитування (12% компаній) [11].

В останні роки в Україні починає приживатися концепція відкритого банкінгу, яка вже є поширеною в країнах ЄС та США. Засади запровадження open banking в Україні визначені у Законі України «Про платіжні послуги», який було ухвалено у 2021 році.

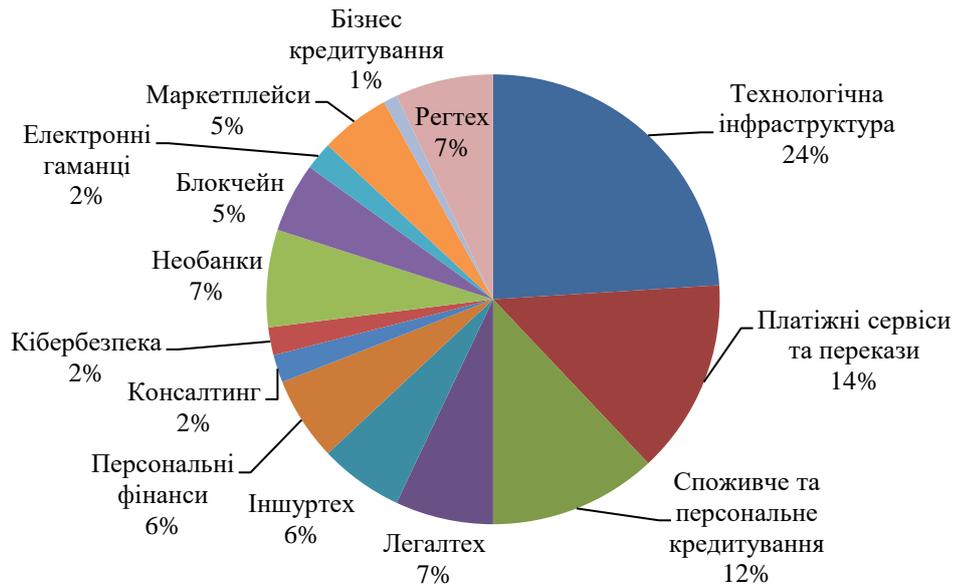

Рис. 1. Розподіл фінтех компаній за сферами діяльності в Україні

Використання штучного інтелекту в процесі надання фінансових послуг вже давно є не новинкою. У вітчизняній практиці ШІ залучається у процесі створення продуктів з онлайн-кредитування, а також при створенні чат-ботів. Приват24 – один з найпопулярніших застосунків, який функціонує на базі штучного інтелекту та машинного навчання. Проте, не зважаючи на популярність, деякі банки упереджено ставляться до інноваційних розробок, що створені на базі ШІ [12].

Серед напрямів розвитку фінтеху в Україні можна виокремити такі:

– збільшення використання даних (фінансові установи прагнуть забезпечити персоналізований досвід для клієнтів, активно використовуючи широкий спектр інформації, включаючи власні та зовнішні дані);

– впровадження відкритого банкінгу (зростає популярність обміну даними між фінансовими установами в рамках концепції відкритого банкінгу, завдяки чому з'являється більше нових можливостей і покращується обслуговування клієнтів).

– збільшення популярності миттєвих платежів (застосування фінтех-інструментів для надання можливості для цілодобових миттєвих переказів

коштів, сприяючи безготівковим оплатам як для фізичних осіб, так і для підприємств) [11].

Аналізуючи ринок фінтеху в Україні можна сказати, що він тільки починає розвиватись у порівнянні зі світовою практикою. Він характеризується великою мінливістю та чутливістю до змін, особливо при появі нових альтернативних продуктів, які швидко замінюють старі. Серед причин повільного розвитку фінтеху в Україні можна виокремити:

- недостатнє державне регулювання фінансових технологій;
- несприятливий інвестиційний клімат та обмежений інтерес інвесторів;
- недостатня кількість та кваліфікація кадрів у галузі фінансових технологій;
- відсутність власних проривних технологій та низька патентна активність;
- недостатній рівень фінансової грамотності населення та ін. [13].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Українські банки активно інтегрують у свою діяльність інноваційні фінансові продукти, слідуючи за науково-технічним прогресом. Серед найпоширеніших рішень можна виділити мобільний банкінг та необанки. Фінансові установи постійно вдосконалюють свої мобільні додатки, додаючи нові функції та перетворюючи їх на повноцінні фінансові платформи. Необанки також швидко набирають популярності серед населення завдяки своїй зручності та доступності, що робить їх привабливими для широкого кола користувачів.

Варто відзначити популярність чат-ботів, які за функціоналом майже не поступаються реальним операторам, є чудовим прикладом успішного використання штучного інтелекту в фінансовій галузі. Вони виконують функції, що не поступаються реальним операторам контакт-центрів, надаючи клієнтам якісне обслуговування та оперативні відповіді на запити. Це

дозволяє банківським установам оптимізувати процеси взаємодії з клієнтами, скорочуючи час на обслуговування та знижуючи витрати.

Національний банк України (НБУ) також приділяє значну увагу розвитку фінансових технологій у країні. У 2020 році було затверджено «Стратегію розвитку фінтеху до 2025 року», яка спрямована на досягнення трьох основних цілей. По-перше, створення розвиненої кешлес-економіки, що передбачає поступове скорочення використання готівки на користь електронних платежів. По-друге, підвищення рівня цифрової та фінансової грамотності населення, що є необхідною умовою для ефективного використання сучасних фінансових інструментів. І, нарешті, розвиток сталої фінтех-екосистеми, яка сприятиме інтеграції новітніх технологій у банківську сферу та інші фінансові сектори. Ці кроки допоможуть Україні зміцнити позиції на глобальному ринку фінансових послуг і забезпечити більш ефективне та сучасне обслуговування громадян.

Література

1. Oussama, T. (2023). Financial Innovation and Banking Product Evolution: Potential Trends and Risks. *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, 7 (9), 129-133. <https://doi.org/10.59287/ijanser.1520>.

2. Lee C.-C., Wang C.-W., Ho S.-J. Financial innovation and bank growth: The role of institutional environments. *The North American Journal of Economics and Finance*. 2020. Т. 53. С. 101-195. URL: <https://doi.org/10.1016/j.najef.2020.101195> (дата звернення: 17.10.2024).

3. Application of financial innovations in the banking sector of Serbia / V. Zelenović and other. *Strategic Management*. 2023. С. 48. URL: <https://doi.org/10.5937/straman2300045z> (дата звернення: 21.10.2024).

4. Єгоричева С.Б. Банківські інновації: [навч. посіб.] / С.Б. Єгоричева. К.: Центр учбової літератури, 2010. 208 с.

5. Матвійчук Н., Теслюк С. Основні тенденції розвитку банківських інновацій в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. Т. 1, Вип. № 25. С. 79-87. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-79-87> (дата звернення: 08.02.2024).

6. Костюк В., Сокотун В. Тенденції розвитку інноваційних банківських продуктів в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. № 6 (11). С. 449-455. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/6_11_uk/81.pdf (дата звернення: 08.09.2024).

7. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні – пріоритети Стратегії розвитку FinTech 2025. *Національний банк України*: URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025> (дата звернення: 08.09.2024).

8. Іршак О., Творидло О. Розвиток необанків в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. № 36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-10> (дата звернення: 08.10.2024).

9. Букреева Д., Бородіна А., Фастова П. Необанкінг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-1> (дата звернення: 08.10.2024).

10. Вовчак О. Д., Пронько В. М. Вплив фінансових технологій на забезпечення конкурентоспроможності банку. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. Вип. № 1(37). С. 86-91. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(37\)2020208215](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(37)2020208215) (дата звернення: 08.02.2024).

11. Миронович В. Український фінтех у 2023 році: стан, виклики і перспективи. *Speka - онлайн медіа про технології та підприємництво*: веб-сайт. URL: <https://speka.media/ukrayinskii-fintex-u-2023-roci-stan-vikliki-i-perspektivi-p1r1dv> (дата звернення: 08.09.2024).

12. Як ШІ та Open Banking вплинули на розвиток фінтеху в Україні – аналітика. *Міжнародна платіжна асоціація*: веб-сайт. URL: <https://gpa.org.ua/ua/novyny/yak-shi-ta-open-banking-vplynuly-na-rozvytok-fintehu-v-ukrayini-analytika/> (дата звернення: 08.09.2024).

13. Обушний С. М., Арабаджи К. В., Костікова К. О. Фінансові технології в Україні: шлях до інновацій та стабільності. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2023. Т. 1, Вип. № 11. С. 59-72. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/181/148> (дата звернення: 09.10.2024).

14. Доходи і витрати банків України. *Національний банк України: веб-сайт* URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Inc_Exp_Banks_2024-02-01.xlsx (дата звернення: 07.10.2024).

15. Худолій Ю.С., Свистун Л.А. Трансформація роздрібного банкінгу під впливом Fintech. *Економіка і регіон*. 2023. № 4 (91). С. 206-214. DOI: 10.26906/EiR.2023.4(91). 3214.

16. Онищенко В.О., Довгаль Ю.С., Савченко Т.В. Дослідження впливу грошово-кредитної політики макроконкурентоспроможність країни // *Вісник академії банківської справи*. 2011. № 2. С.7-12.

17. Глушко А.Д. Штучний інтелект у сфері фінансових послуг України: досвід ЄС щодо нормативно-правового регулювання / А.Д. Глушко // *Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління*: матеріали III Міжнар. форуму EFVM 3.0 «Від відновлення до зростання»: XVII Міжнар. наук.-практ. конф. «Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України», 23 трав. 2024. – К.: Ліра-К, 2024. – С. 38-39.

18. Onyshchenko S., Maslii O. Risks and threats in the context of digitalization: the security aspect. II International Scientific Conference Development of Socio-Economic Systems in a Global Competitive Environment: Conference Proceedings, May 24th, 2019. Le Mans, France. Pp. 54-56.

19. Onyshchenko V., Yehorycheva S., Maslii O., Yurkiv N. Impact of Innovation and Digital Technologies on the Financial Security of the State. *Lecture Notes in Civil Engineering*. 2022. vol. 181. https://doi.org/10.1007/978-3-030-85043-2_69.

References

1. Oussama, T. (2023), “Financial Innovation and Banking Product Evolution: Potential Trends and Risks”, *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, vol. 7 (9), pp. 129-133. <https://doi.org/10.59287/ijanser.1520>.

2. Lee, C.-C. Wang, C.-W. and Ho, S.-J. (2020), “Financial innovation and bank growth: The role of institutional environments”, *The North American Journal of Economics and Finance*, vol. 53. pp. 101-195. <https://doi.org/10.1016/j.najef.2020.101195>.

3. Zelenovic, V. Zelenović, J. Đaković, M. and Inđić, M. (2023), “Application of financial innovations in the banking sector of Serbia”, *Strategic Management*, pp. 48. <https://doi.org/10.5937/straman2300045z>.

4. Yehorycheva, S.B. (2010), *Bankivski innovatsii [Banking innovations]*, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

5. Matviichuk, N. and Tesliuk, S. (2021), “Main Trends in The Development of Banking Innovations in Ukraine”, *Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, vol. 1 (25), pp. 79-87. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-79-87>.

6. Kostiuk, V.A. and Sokotun, V.S. (2018), “Development Trends of Innovative Banking Products in Ukraine”, *Pryazovs'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. № 6 (11), pp. 449-455, available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/6_11_uk/81.pdf (Accessed 8 September 2024).

7. The official site of National Bank of Ukraine (2020), “Financial inclusion, innovation and cashless transactions in Ukraine - priorities of the FinTech 2025 Development Strategy”, available at <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova->

inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025 (Accessed 8 September 2024).

8. Irshak, O. and Tvorydlo, O. (2022), “Development of Non-Banks in Ukraine”, *Economy and Society*, vol. (36). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-10>.

9. Bukreieva, D. Borodina, A. and Fastova, P. (2021), “Neobanking in Ukraine: Current State and Development Prospects”, *Economy and Society*, vol. (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-1>.

10. Vovchak, O. and Pronko, V. (2020), “The Impact of Financial Technologies on the Bank’s Competitiveness”, *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, vol. 1 (37), pp. 86-91. [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(37\)2020208215](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(37)2020208215).

11. Diuk, R. (2023), “Ukrainian fintech in 2023: state, challenges and prospects”, available at <https://speka.media/ukrayinskii-fintex-u-2023-roci-stan-vikliki-i-perspektivi-p1r1dv> (Accessed 8 September 2024).

12. Global Payment Association (2024), “How AI and Open Banking influenced the development of fintech in Ukraine - analytics”, available at <https://gpa.org.ua/ua/novyny/yak-shi-ta-open-banking-vplynuly-na-rozvytok-fintehu-v-ukrayini-analytika/> (Accessed 8 September 2024).

13. Obushnyi, S., Arabadzhi, K., and Kostikova, K. (2023), “Financial Technologies in Ukraine: The Way to Innovation and Sustainability”, *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, vol. 1 (11), pp. 59-72, available at <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/181> (Accessed 9 October 2024).

14. The official site of National Bank of Ukraine (2024), “Income and expenses of Ukrainian banks”, available at https://bank.gov.ua/files/stat/Inc_Exp_Banks_2024-02-01.xlsx (Accessed 7 October 2024).

15. Khudolii, Y. and Svystun, L. (2023), “Transformation of retail banking under the influence of fintech”, *Science Journal «Economics and Region»*, vol. 4 (91), pp. 206-214. [https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4\(91\).3214](https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4(91).3214).

16. Onyschenko V.O. Dovhal' Yu.S. and Savchenko T.V. (2011), “Research on the impact of monetary policy on the country's macroeconomic competitiveness”, *Visnyk akademii bankivs'koi spravy*, vol. 2, pp. 7-12.

17. Hlushko A.D. (2024), “Artificial Intelligence in the Financial Services Sector of Ukraine: EU Experience in Regulation”, *Ekonomika. Finansy. Biznes. Upravlinnia: materialy III Mizhnar. forumu EFBM 3.0 «Vid vidnovlennia do zrostannia»: XVII Mizhnar. nauk. -prakt. konf. «Svitovi tendentsii ta perspektyvy rozvytku finansovoi systemy Ukrainy»* [Economy. Finances. Business. Management: materials of the III International of the EFBM 3.0 forum "From recovery to growth": XVIII International science and practice conf. "Global trends and prospects for the development of the financial system of Ukraine"], Lira-K, Kyiv, Ukraine, pp. 38-39.

18. Onyshchenko S. and Maslii O. (2019), “Risks and threats in the context of digitalization: the security aspect”, *II International Scientific Conference Development of Socio-Economic Systems in a Global Competitive Environment: Conference Proceedings*, Le Mans, France, pp. 54-56.

19. Onyshchenko, V. Yehorycheva, S. Maslii, O. and Yurkiv, N. (2022), “Impact of Innovation and Digital Technologies on the Financial Security of the State”, *Lecture Notes in Civil Engineering*, vol. 181. https://doi.org/10.1007/978-3-030-85043-2_69.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2024 р.